

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Vt Lite, Non Contestata non procedatur ad testium receptionem vel ad
sententiam definitivam. Titvlvs VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

CAP. II.

Modus procedendi datus per rescriptum in causa conventionis, intelligitur repetitus in causa reconventionis.

Coelestinus III. *Rothomag. a Decano.*

Prudentiam b. & infra. Sanè consuluit nos, utrum cum causa appellatione remota committitur, & reus coram eodem iudice actorem reconvenit, & actor super reconventionem appellationis obstaculum interponit, an sit huiusmodi appellationi deferendum? Nos verò ita sentimus, quòd cum actoris & rei eadem sit conditio, & uno eodemq; iure circa appellationis remedium debeat uterq; censi, sicut desiderat actor, ut sibi iuxta mandatoris rescriptum iustitia fiat appellatione remota: eodem modo reconvenienti debet in sua iustitia respondere.

DE LITIS CONTESTATIONE.

TITVLVS V.

CAP. I.

Non per positiones & responsiones, sed per petitionem in iure propositam & responsionem secutam, fit litis contestatio, qua ommissa nullus est processus.

Gregorius IX. *Abbati sancti Iohannis in vmeis.*

Olim inter Episcopum Novientem ex parte una, & capitulum ecclesie sancti Quintini ex altera, super quibusdam iniuriis, & excommunicationum sententiis, & quibusdam aliis articulis orta fuit materia questionis: & infra. Iudices factis quibusdam positionibus & responsionibus ad easdem: auditis etiam, quæ partes voluerunt proponere coram eis, causam eandem ad examen Apostolicum remiserunt. Procuratoribus igitur partium propter hoc in nostra presentia constitutis, quamvis positiones & responsiones hinc inde super pluribus articulis factæ fuerint coram iudicibus memoratis: quia tamen litis contestationem non invenimus esse factam, cum non per positiones & responsiones ad eas, sed per petitionem in iure propositam & responsionem secutam contestatio a litis fiat: processum ipsorum de fratrum nostrorum consilio irritum duximus nunciandum.

VT LITE NON CONTESTATA

non procedatur ad testium receptionem vel ad sententiam definitivam.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Si agatur de adulterio ad separationem tori, & ante litis contestationem reus est contumax, potest excommunicari, sed testes recipi non possunt, nec causa definiri.

Innocentius III. *Abbati sancti Proculi & L. canonici Bononiensi.*

Ad f. hæc Deus: [1 & infra.] Cum causa, quæ inter R. & B. uxorem ejus vertitur, auctoritate Apostolica vobis commissa fuisset, tandem procurator ejusdem R. libello uxoris, quo virum ad separationem tori, & ut dotem reciperet, de adulterio accusabat, noluit respondere, donec advocatus ejus veniret, inducias postulando. Qui cum huiusmodi saepe petendo, vobis illudere videretur, tandem ad presentiam vestram accedens, dixit se respondere paratum: sed die statuto cum crederetur responsurus libello, restitutionem uxoris primo fieri postulat, ne secus fieret appel-

a al. Archiep. b Paris. prudentiam sup. de offic. iud. de. & c. 2. eod. tit. in 2. comp. c Vid. Bari. & Fulgos. & Paulon in l. causas. C. de transf. Soc. in reg. 295. d Lun. Ceo. & L. Aurelius. s. idcirco. ff. de lib. leg. e Vid. Bari. Soc. in fallent. Reg. 296. & alique seq. f C. 1. eod. tit. in 3. compil.

lando a. Verum quia dicebat mulier se virum habere suspectum, & idem procurator nec de mulieris impunitate cavere, nec vestro fe curasset postmodum conspectui presentare, vos testes mulieris recipere studuit: [2 & infra.] Consultationi vestra taliter respondemus, quòd licet ordo iudicialis in aliis controversiis sit servandus, & in matrimonialibus causis, non usquequaque servetur: quia tamen in presenti negotio non est actum de fœdere matrimonii, sed de crimine adulterii (per quod ad separationem conjugii, non ad conjunctionem tenditur) quia lite non contestata testes fuerunt recepti, & attestaciones etiam publicatæ, sive deferendum sive non deferendum appellationi fuisset, non est ad definitivam sententiam procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter suam contumaciam, vel etiam procuratoris (si sciens non purgaverit eandem) excommunicationis sententia innodari.

[1 In Apostol. sede constituit totius ecclesie magistratum, ut quia secundum scripturam sententiam fecit Deus hominem reum, sed ipse se immiscuit questionibus infirmis, ad eandem nodi questionum difficiles referantur, suo recto iudicio dissolvendi. & infra. Ad apostolatus nostri notitiam literarum vestrarum infirmatam pervenit quòd.]

[2 Et attestacionibus publicatis diligenter auditis qui fuerint ipsius nominis allegata. Quia vero cum de fœderis sententia cum viris prudentibus tractaretis, adversum non intervenisset diversa cogitatio, quibusdam dissentibus appellationem simpliciter deferendum, alio autem appellationem deferendum non esse, nonnullis etiam assertibus appellationem nullatenus tenuisse, cum mulier non sit restituenda vero suspecto, nisi de impunitate sufficienter præfata cautio, vos in tanta varietate nos consulere voluisset, qualiter esset in hoc negotio procedendum. Nos igitur.]

CAP. II.

In causa restitutionis, contra contumacem, lite non contestata, sententia proferri non potest, hoc dicit, comprehendendo omnem modum summam.

Idem Hierosolymit. Patriarcha, & Archiepisc. b. Cassen.

Accedens c: [1 & infra.] Cum in iudicium delegatorum presentia, Archiepiscopus Tirenensis, restitutionis beneficium postularer, plebanus sancti Marci de Venetiis (contra quem agebat) nihil ad objecta respondit d. sed ad nostram audientiam appellavit: & licet sæpe fuisset admonitus, ut juri pareret (quia ejus appellatio non tenebat) noluit tamen respondere amplius, vel coram eis etiam comparere. Ipsi verò iudices (cum plebanus in sua contumacia perduraret e) testes ceperunt ab adversa parte productos, & depositionibus redactis in scriptis mandaverunt eidem, ut ad eos accederet, in personas, vel in dicta testium objecturus. Quòd cum facere nolisset f. in ipsum excommunicationis sententiam protulerunt, possessionem juris parochialis adjudicantes Archiepiscopo memorato: & eum restituentes in integrum, districtius vetuerunt, ne quis possessionem Cirenensis ecclesie restitutam præsumeret perturbare. Cum igitur g. lis coram eisdem iudicibus non esset contestata, & manifeste pateret, literas ipsas per veri suppressionem obtentas, (cum manifestum esset duos predictorum iudicum, Athonien. videlicet & Beriten. Episcopos, eidem Archiepiscopo tanquam suffraganeos suo Metropolitanò subesse) ac ex his plebanum legitime appellasse constaret, in quem (etiam si minus legitime appellasset) licet iudices ipsi propter contumaciam

a Vid. auth. qui fecerit. C. quom. & quon. ju. & ibi gl. b Cassanien. c C. 1. eod. tit. in 2. comp. d Vid. l. 1. ff. si quis ius di. non ob. & l. 2. ff. si quis in ius vo. non se. e al. malitia permisset. f Vid. l. 2. ff. si quis a Principe. ff. ne quid in loco pub. g ordo est: Nos cassavimus prædictas sententias, cum tu non esset contestata, & pateret, & c. & cessaret, & c.

EXCOM-

excommunicationis forte potuerunt proferre sententiam, non tamen debuerunt super principali negotio definitivam sententiam, lite non contestata, proferre: prædictas cassavimus sententias, imò cassas denunciavimus & inanes. Vnde Tiren. Archiepiscopo dedimus in mandatis, ut ecclesie S. Marci instrumenta restituit: & etiam universa, quæ hujusmodi occasione sententiarum, per se, vel per alios, occupavit. a

[1 Ad presentiam nostram ven. f. n. Papben. ep. ven. f. n. Achob. Thraden. & Beriten. Episcoporum nobis literas presentavit, sententias continentes, quam super causa qua inter ven. f. n. Thyren. Archiepiscopum ex una parte, & plebanum sancti Marci, ex altera venturatur, eisdem Episcopi promulgavit: asserentem etiam eisdem Episcopi memorati per suas literas, quod cum causam ipsam de mandato nostro suscepimus terminandam, partes ad suam presentiam convocavimus. Sed plebanus nec eorum literas, in quibus mandati nostri tenor erat expressus recipere voluit, nec eorum se confecti presentavit, sed secundo citatus, licet nec literas eorum recipere voluisset, coram eis apparuit, prioris sententia sua causam allegans, & inspecto nostrorum literarum tenore, petiit etiam inducitur & recepti, ab eis licentiam abesse, se statuto die ad eos redire pronuntians.]

CAP. III.

Si lite non contestata reus est contumax, si fieri poterit, mittitur alter in possessionem, causa custodia: alii reus excommunicabitur.

Idem Episcopo Bracciniensi.

Tuz fraternitatis & devotio: [1 & 7.] Consultationi tuæ taliter duximus respondendum, quod si reus lite non contestata & se absentat contumaciter: talisque causa sit, quod si fortis possit in petitarum rerum possessionem induci, est in eadem causa custodia inducendus. Quod si causa talis fuerit, quod idem in possessionem nequeat intronitui, ut iuri pareat, per censuram ecclesiasticam est contumax compellendus.

[1 Consultasti præterea, utrum si aliquis citatus legitime peremptoria parere noluerit, iudex lite non contestata, contra ipsum debeat sententiam promulgare, ut idem affectus ratio appellatorum, saltem iudicis se confecti repræsentet. ad quod.]

CAP. IV.

Recepto testium facta contra non contumacem, lite non contestata, in causa matrimoniali est nulla.

Idem de decima & Hæmofio & Abbatibus Aurel. & Carnot. diocæs.

Accedens f ad sedem Apostolicam nobilis vir Gu. g vicecomes nobis exposuit, quod cum Corisopiten. Episcopus comitis Britannia proxima linea consanguinitatis adtingat: & Archidiaconus ejus sit clericus communis (qui eidem vicecomiti est adversarius principalis, utpote qui uxorem b suam, & terram publice detinere præsumit) & magister P. de terra uxoris suæ oriundus, existat nimis favens eidem, & omnes sub districtu existant comitis memorati, nec nisi per districtum ipsius pateat accessus ad eos, & ipsi (quibus causa in terripium & uxorem suam commissa fuerat) nunquam ei voluerint (nisi in terra inimicorum suorum) locum & retinuum assignare, quò sine mortis periculo accedere non audebat: & licet literas non habuit de conductu, si tamen missæ ei fuissent, non debebat se credere suis capitalibus inimicis: [1 & 7.] Mandamus, quatenus (cum propinquiores sitis terræ nobilis tam dictæ,

a Vide L. dist. l. c. de condi. ex leg. b Ca. 3. eod. tit. in 3. compil. c. al. abs. sent. averit. se. d. introduci. e. de Curia Dei & de electio. syn. Abbatis. f. Ca. 4. eod. tit. in 3. compil. g. Al. VV. h. Ex qualibet enim harum causarum oritur inimicitia capitalis, ut hic per Doct. tradit. Marfil. in l. 1. & præterea, ff. de quali.

quàm sua, & causa ipsa per vos commodius valeat terminari, cum ad vos securus a pateat accessus) utrinque b partibus convocatis (si vobis constiterit, quod ante litem legitime contestatam, vel post appellationem ex præmissis causis interpositam, testes super consanguinitate contra matrimonium absque culpa contumacie recepti fuissent) vos ad testationes hujusmodi decernatis irritas & inanes, compellentes dictam nobilem, ut revertatur ad virum suum (quem inconsulte dimisit) ita quod postquam ipse vir plenariam restitutionem habuerit tam uxoris, quam terræ causam super matrimonio audiat: eamq; sine canonico terminetis.

[1 Sed quia lite non contestata super consanguinitate testes recipere præsumperunt: & infra. Cum igitur in matrimonialibus causis non tam ad disjungendum quam ad conjungendum debeamus existere promptiores, ne forte quod Deus conjunxit, homo non separet præsumat. dist. v. p. a. f.]

CAP. V.

Lite non contestata non recipiuntur testes regulariter super principali. Fallit in casibus hic annotatis: scilicet cum timetur de morte, vel absentia diuturna testium: tunc enim servata solemnitate hic posita possunt etiam lite non contestata testes examinari. h. d. usque ad s. porro.

Idem.

Quoniam e frequenter in dubium revocatur à multis, an lite non contestata testes recipi valeant, auctoritate presentium duximus declarandum, regulariter verum esse, quod lite non contestata, non est ad receptionem testium procedendum: Nisi forte de morte testium timeatur, vel absentia diuturna: in quibus casibus, cum civiliter est agendum (ne veritas occultetur, & probatio nis copia fortuitis casibus subtrahatur) senes, & valedudinarii, & alii testes (de quibus ex aliqua rationabili causa timetur) etiam lite non contestata sunt proculdubio admittendi, seu pars conventa sit contumax, seu sit absens absque malitia, ut conveniri non possit. Sed si actor non convenit adversarium intra annum, ex quo conveniri poterit, vel saltem receptionem hujusmodi testium non denunciaverit illi: adtestationes sic receptæ non valeant, ne forte hoc procuret in fraudem, ut processu temporis exceptiones legitimæ ad repellendum testes, vel alia locum habere non possint.

Cum agitur de matrimonio carnali vel spirituali, possunt contra contumacem etiam lite non contestata testes recipi, & sententia definitiva ferri. Si verò reus est absens, sed non contumaciter, tunc in carnali non proceditur, sed expectatur absens. In spirituali verò, si agatur de contracto stabitur iuribus antiquis: si de contrahendo, expectatur absens per sex menses. Sed de hoc ultimo, quando agitur de contrahendo, dic hodie ut in capi. quam sit. & capi. cupientes. de elect. in v. ubi aliter est provisum. h. d.

Porro speciales causæ possunt occurrere, in quibus casualiter est aliud observandum, ut (verbi gratia) si super alicujus electione, vel copia maritali a quæstio moveatur. tunc enim (ne propter longam moram in spiritualibus & temporalibus patiat ecclesia læsionem, vel viro sive mulieri fornicationis occasio præbeatur, maxime cum propinquitatis gradus opponitur lege divina prohibitus) in hujusmodi casibus (si contumax appauserit, in quem fuit actio dirigenda, seu quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, seu quia malitiose seipsum occultat, e seu quia impedit, ne possit ad eum citatio pervenire) testes lite non conte-

a Securior. b utriusq. c l. 3. eod. tit. in 3. compilato. d contrahenda vel contracta, sed si qui abest contumax est, & sic variata & seq. si autem. secunt. Hoff. Ioan. And. c in noni. contumacia, sum no. ff. de reg. jur.

stata sunt merito admittendi, & nihilominus (si de causa liqueat) ad definitivam sententiam procedendum. Si vero aliter absens fuerit, & agatur de spirituali conjugio inter ecclesiam & praelatum jam contracto, electione maxime confirmata, illud in hoc articulo volumus observari, quod super expectatione talium personarum in sacris est canonibus definitum. Quod si forsitan agatur de spirituali conjugio contrahendo: is qui est in praelatum electus, per spacium sex mensium expectetur, nisi (pensatis negotiorum circumstantiis) per superioris providentiam magis vel minus fuerit expectandus.

Si autem de carnali conjugio sit agendum, tamdiu alteruter conjugum expectetur, donec de ipsius a obitu verisimiliter presumatur: quia cum sine culpa sit absens, ut si captivitate, vel aegritudine, aut alio iusto impedimento forsitan teneatur, aut etiam propria, sed non maturosa voluntate in remotis partibus moram facit, ut de facili vel in brevi citari non possit: ei quidem praediciari non debet, cum habeat forsitan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam: eo nequaquam obstante, quod de lapsu carnis possit opponi: quoniam in conjugio casus multi occurrunt, in quibus conjuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur.

Ad perpetuam rei memoriam, vel cum agitur per viam inquisitionis possunt testes sine lita contestatione recipi, & etiam publicari, h. d. usq. ad 6. In alio vero.

Sunt & alii casus similiter & speciales, in quibus absque litis contestatione legitime possunt testes produci, ut quando excessuum inquisitio, vel testium publicatio imminet facienda.

Si reus lites non contestata est contumax, & agitur reali, mittitur actor in possessionem rei petita causa custodia: quam tamen recuperat reus veniens intra annum, si offerat cautionem de stando iuris, & restituit expensas: post annum vero his non servatis, non auditur, nisi super proprietate. Sed si convenitur reali, qui nomine alieno possidet, nominabit Dominum in iudicio, & statuetur ea terminus, intra quem faciet Dominum comparere: qui si intra terminum non veniat, iudex illum citabit, quo adhuc non veniente, iudex mittit alterum in possessionem veram. Si vero reus contumax convenitur actione personali, mittitur actor in possessionem bonorum ipsius rei, pro modo debiti declarare: & primo mobilium, secundo immobilium, si mobilia non existant: vel excommunicabitur reus. h. d. usq. ad finem.

In aliis vero casibus prudenter est attendendum, utrum contumax reali actione, an personali conveniatur. Si reali, mittendus est actor in rei petita possessionem, ut tadio adfectus reus veniat respondurus. Qui si venerit intra annum (iudicio liti praestita cautione, & ac exhibita satisfactione congrua expensarum) possessionem recuperet. Quod si cautionem offerre neglexerit intra annum: actor post annum verus constituatur possessor: super proprietate duntaxat adversa parti defensione legitima reservata. Quod si super rebus immobilibus quisquam conveniatur, qui eas possidet nomine alieno, debet statim in iudicio Dominum nominare, certo dierum spacio à iudice statuendo, eoque ad eius notitiam perducendo, ut vel ipse veniens, vel idoneam dirigens responsalem, actoris intentionem excipiat. Si vero post tempus indultum, quod dispositum est, noluerit adimplere: tanquam lite, quae ingreditur ex eo die, quo possessor ad iudicium vocatus est,

a Quot modis probetur aliquis mortuus docet Odofr. in lib. fin. C. de sacro. eccl. Syn. in l. si quidem C. sol. matr. Maranta in leg. is potest. ubi ponit 23. modos. b De modo probandi iustam absentiam vid. in l. penult. §. ad crimen. ff. de publ. iudic. c In antiquis, casus speciales in quibus similiter, &c. d Vid. l. cum clericis. C. de Episc. & cleric. e al. sinendo.

ad interrumpendam praescriptionem longi temporis contestata, Dominum possessionis iudex tribus à editis legitimis evocabit: & tunc ipso in eadem voluntate manente, negotium summam examinet, in possessionem ipsarum rerum actorem mittere non tardabit: omni allegatione absenti super principali quaestione reservata. Si autem super personali actione conveniatur, vel mittendus est actor in possessionem mobilium ipsius, vel immobilium, si forte mobilia non habeat, pro modo debiti declarati: vel in contumacem est ecclesiastica sententia proferenda: ita videlicet, quod alterutra poena, quae magis timeri debeat, iudex à principio sit contentus: ad alteram nihilominus processurus, si hoc meruerit protervitas contumacis: qui veniens intra annum, vel post annum etiam audietur iuxta distinctionem in alio casu superius adnotatam.

DE IVRAMENTO CALUMNIAE.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Clericus in causa ecclesiae sua iuramentum calumniae potest alteri committere: & per se jurare non cogitur, nec debet sine superioris sententia.

Honorius secundus b.

Inherentes vestigiis praedecessorum nostrorum dicentium graviores quaestiones per summum Pontificem terminari: [1 & infra.] Legibus ita [que] competimus esse cautum, ut nullus clericus jurare presumat. Alibi vero reperitur scriptum, ut omnes principales persone in primo litis exordio subeant iuramentum calumniae, propter quod plerisque venit in dubium, utrum clericus iurandum praestare debeat, aurali hoc officium delegare: quia illud constitutionis editum, ubi clerici iurare prohibentur, à [c] Augustus de Constantiopolitana clericis promulgatum fuisse videtur, idcirco ad alios non creditur pertinere. Vergo dubitas ista auferatur, secundum etiam decisionem filii nostri d. H. quondam Imperatoris, cuius sunt verba haec: & infra. Eius itaque interpretationem corroboramus & divi [Marci] constitutionem ita interpretari debet decernimus, ut ad omnium ecclesiarum clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cum Imperator Iustinianus decreverit, ut canones Patrum, vim legum habere oporteat, & in nonnullis Patrum canonibus reperitur, ut clerici omnino jurare non audeant, dignum est, ut totus clericalis ordo à iuramento calumniae praestando sit immunis. Praeterea statuti Principis tenoris talis esse dignoscitur. Nos itaque (divinae & humanae legis intentione servata) decernimus & Imperiali au-

a Distio, tribus, deest in om. ver. ex Raymundi & Ant. compilatione. b In impressu Honor. 3. sed ex Codicib. Eccl. veterem lectionem restitimus, & Honorium secundum respiciamus, ut etiam observat Cont. cum ex ordine Capit. huius tituli: non ex Henrici Imperatoris mentione in hoc capite habita: vixit enim Eugenius, & sedet circa annum Christi 1126. Imperator Henricus Habetur hac decretal. post concil. Lateran. sub Alexand. 3. post cap. 1. & cap. 2. eod. titul. in 1. compilatione. In uno Honor. 3. v. mibus Episc. occidentibus. In alio Honor. simpliciter. c Legend. Marciano. ut & infra paulo post. error hinc processit, quod in scriptis codicibus quales habeo. sic scriptum erat: Imperat. Marc. Marcianus. Illi autem scripserunt: Marcus d. Henrici, ut scribitur in vet. lib. ubi additur eam Henrici consilii. Arimini scilicet esse 3. K. Iulii, April. Coitate

